

Kirkkonummen kunnan lausunto

Valmistelijat: Kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut sekä Tontti- ja paikkatietoyksikkö

Aihe: Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittujen kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta

Valtioneuvoston lausuntopyynnön diaarinumero: VN/8058/2023

Huomionne asetusluonnoksen 1 §:stä ja liitteistä 1-3.

Lausuminen on vaativaa, koska esitettyjä asiakirjoja ei ollut valmisteltu lausunnonantamista varten. Vertailu erityisesti nykyisiin määräyksiin oli hankalaa, sillä liitteissä ei näy, mikä on muuttunut. Lakimuutosten yhteydessä käytetty tapa, jossa hyödynnetään vertailudokumenttia lakipykälien kohdalla, on osoittautunut hyödylliseksi ja vastaavaa käytäntöä olisi ollut syytä hyödyntää myös tässä yhteydessä. Listoista (liite 1) ei myöskään pysty helposti sanomaan, ovatko ne kattavia. Myöskään kaikkien kohteiden listaus järjestyksessä ilman yläluokkaa ei helpota listan lukemista. Ryhmittely ja sisällysluettelo olisivat auttaneet lausumisessa. Erityisesti liitteen 1 kohteiden järjestys oli sekava. Liite 4 ja liite 1 olisivat voineet olla samassa järjestyksessä. Koska lausuttava aineisto oli sekavaa, voi lausunnonkin loogisuus kärsiä.

Mikäli peräänkuulutetaan ns. ketterää kaavoitusta, tiukka lista ja asetuksen 1§ voivat pikemminkin kankeuttaa prosessia. Miten esimerkiksi liitteiden muutokset hallitaan tulevaisuudessa, jos/kun niihin tulee muutostarpeita? Kuinka usein liitteet tarkistetaan? Miten sanktioidaan, mikäli kaavan laatija ei käytä liitteiden mukaisia määräyksiä ja merkintöjä? Miten turvataan maankäytön muuttuvat tarpeet muuttuvassa maailmassa? Esimerkiksi kiertotalous voi tuoda yllättäviä ja nopeasti toteutettavia tarpeita, joihin pitää reagoida.

Liitteissä ei myöskään näy, miten huomioidaan usean samanaikaisen ja jopa päällekkäisen käyttötarkoituksen määräykset. Esimerkiksi kauppakeskus-asutus-sosiaalitoimen tilat - yhdistelmä. Tai erilaiset joustavat käyttötarkoitukset, kuten esim. erilaiset pop-up -tilat. Määräysten tulisi elää ketterästi ilman asetuksen muutosta.

Herää myös kysymys, että ovatko liitteiden 1-3 listat varmasti kattavat tulevaisuuden tarpeisiin? Lausumisessa voi verrata tarpeita taaksepäin, jo olemassa oleviin tarpeisiin. Mutta tuleviin, vielä tuntemattomiin tarpeisiin on vaikea ottaa kantaa.

Huomionne asetusluonnoksen 2 §:ssä esitettyyn vaatimukseen siitä, että kaavassa on noudatettava liitteen 4 mukaista vakiomuotoista kaavamääräyksen ja kaavakohteen esitystapaa ja kaavamääräyksen otsikointia.

Kattava lausuminen on vaikeaa, koska liitteessä ei erikseen näy, mikä muuttuisi nykyisestä tilanteesta.

Pykälässä todetaan, että liitteen mukaista esitystapaa on noudatettava. Esitystavoista tulisi saada tarkat värimääräykset, viivan vahvuudet ja katkoviivojen pituudet, ym. sekä tekstityypit ja

niiden kokomääritykset, jotta niitä ei tarvitse tulkita. Koska näyttää siltä, että määräyksissä on muutoksia nimenomaan kohteiden värien ja viivanvahvuuksien osalla, tarkat määritykset ovat tästä syystä erityisen tärkeitä.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapoihin.

Sivu 6: Katuaukio tai tori, merkintä ristiriitainen kunnan haltuunotto-oikeuden kannalta: MRL 95 §:n mukaan kunta saa ottaa katualueen haltuun. Tämä ei kuitenkaan koske torialuetta. Onko kaavamerkintä MRL 83 §:n tarkoittama katualue vai tori?

Sivu 6: merkintä jk/h (Jalankululle varattu katu, jolla huoltoajo sallittu). Voisiko merkintä /h olla vastaava kuin merkintä /s, jolloin sen voisi liittää kaikkiin sopiviin kohteisiin. Miten muuten merkitään esim. Polkupyörälle varattu katu, jolla huoltoalue sallittu? Tällaista määräystä ei nyt ole koodistossa.

Sivu 5-6: Miksi lyhennemerkinnot ovat epäloogisia? Esim. sivuilla 5-6 katualuumerkinnot ja sivulla 14 osa-alueimerkinnot: jalankulkuterminä on jk ja pyöräilyterminä on pp, mutta jalankulku+polkupyöräily on yhdessä käpy, miksei jkpp? Onko yhteensopivuus termien osalta varmistettu muiden lakien kanssa, esim. Tieliikennelaki?

Sivu 8: kaksi MP-merkintää (Puutarha- ja kasvihuonealue vrt. Maisemallisesti arvokas peltoalue) hieman eri värisellä taustalla. Merkinnot ovat liian lähellä toisiaan. Koko M-alkuisten merkintöjen väripaletti tulisi miettiä uudelleen, sillä nyt merkinnot kaiken kaikkiaan ovat liian lähellä toisiaan.

Sivu 10 ja sivu 13: suojelukohteista puuttuu erikseen luonnonsuojelun perusteella tapahtuva suojelu. Pitäisi olla ainakin kaksi erillistä suojelumerkintää, toinen kulttuurin ja toinen luonnonsuojelun perusteella. Tämä korostuu alueilla, joissa esim. liito-oravia ja kulttuuriperintöä. Asia on ollut aiemminkin epäselvä, nyt olisi mahdollisuus korjata asia.

Sivu 11: Miksi maisemallisesti arvokas pelto on nostettu erikseen muista maisemallisesti arvokkaista alueista? Onko pellolla jokin erityismerkitys, jota halutaan korostaa?

Sivut 11-15: Miten varmistetaan päällekkäisten alueiden reunojen yksikäsitteisyys ihmisluettavissa pdf-tulostuksissa? Keskenään samannäköiset piste- ja katkoviivat voivat mennä sekaisin lukijalla, varsinkin, jos alueet risteävät. Esimerkiksi rakennussuojelualueet ja muut osa-alueet.

Sivu 12: Puuttuuko kokonaan Muu ympäristöriskialue, esim. sulfiittisavi. vrt. radonriskialue?

Sivu 12: Kannattaako käyttää skandinaavisia merkkejä (ns. ääkkösiä) lyhenteissä, esim. häi, käpy? Ääkkösten pisteet voivat helposti sulautua pohjaan.

Sivu 13: aluemerkinnöissä S-alkuiset merkinnot ovat nyt isoilla kirjaimilla, aiemmin olivat pienillä kirjaimilla. Esim. kvSR, vaSR. Onko epäloogiselta vaikuttavaan merkintään erityinen syy?

Sivu 14: osa-alueiden kirjainkoodit. Voiko näissä käyttää omia merkintöjä? Uusista merkinnöistä puuttuvat esim. aiemmat t, m, pk, am. Miksi juuri nämä puuttuvat?

Sivu 17: Kattokaltevuuden merkintä on muuttunut asteista desimaaleiksi. Siitä tarvitaan ohjeistusta, miten suhde lasketaan ja tulkitaan.

Sivu 18: Tekstityyppien lihavointi ja kursivointi esim. tuulivoima-alueissa ei vaikuta toimivalta. Tekstityyppejä ei kuitenkaan ole määritelty. Voisiko merkinnät yhdistää? Esim. tuulivoima-alueella olisi suoraan attribuuttina korkeus ja lkm eikä erillisiä tekstimääreitä.

Sivu 18-21: Kohteiden välinen suhde on epäselvä melurajoituksissa. Melurajoituksen määräys olisi nyt mahdollista liittää kolmeen eri kohteeseen: Sivulla 21 'Rakennusalan sivu, jota koskee tarkempi määräys' vrt. sivulla 18 'Määräys osoittaa, että alueelle sijoitettavien rakenteiden ääneneristävyyden tulee olla vähintään 00 dB' ja s. 21 meluste. On saatava yksikäsitteinen ohjeistus, kuinka eri merkintöjä tulee käyttää.

Sivu 21: Katualueen liittymäkielto. Pitäisikö liittymäkielto olla liitettävissä sekä tonttiin että katualueeseen?

Sivu 34: Tuulivoimalan ohjeellinen sijainti. Merkintä epälooginen määrävän tuulivoimamerkinnän kanssa.

Sivu 43: Samankaltaiset katkoviivat eri tarkoituksissa ovat huonot. Kun viiva on itsenäisesti karttapinnalla, siitä ei helposti erota katkojen pituuksia, mikä lisää väärintulkinnan riskiä ihmisluettavassa pdf-kartassa.

Sivu 43: Yleiskaavan katkoviivakuvaukset ovat huonoja. Esim. Ohjeellisen ulkoilureitin merkintätapa on erittäin huonosti erottuva.

Sivu 45: Rakennuspaikassa lisätietona Olemassa oleva tai ei määritelty. Tästä ei käy ilmi, tarkoitetaanko rakennuspaikkaa vai olemassa olevaa rakennusta. Aiemminkin merkintä ollut epäselvä.

Sivu 45: Miksi yleiskaavan rakennuspaikkamerkintöjen värit ovat epäloogiset? Osassa punaisen sisällä on mustaa? Loogisempi merkintä olisi pelkkä musta ja pelkkä punainen.

Sivu 54: Erottavatko värit kunnolla todellisissa tilanteissa? Esimerkiksi maakuntakaavamerkinnän 'matkailun ja virkistykseen kehittämisvyöhyke' sivulla 54 keltainen väri on todella vaalea.

Ohjelmallisesti hankalasti toteutettavia kuvaustekniikoita ovat mm.

- Sivun 5: alueen ja viivojen yhdistelmäkuvaus. Maantiehen kuuluva jalankulku- tai polkupyörätie ja Joukkoliikenteelle varattu tie
- Sivut 17-18: soikioiden tai ympyröiden sisällä olevat tekstit, esim. rakennuksen vesikaton ylimmäinen korkeusasema
- Sivun 18: ympyrä, jonka sisälle sijoitetaan teksti epäkeskosti: kosteudelle alttiiden rakenteiden alin rakentamiskorkeus
- Sivun 21: Säilytettävä puurivi: ns. tikkarikuvaus on ylipäätään kyseenalainen. Onko tikkareiden suunnalla merkitystä? Miksei ole esitetty yhtenäistä merkintätapaa suojellun puun sinisen värin kanssa?
- Sivun 21: Säilytettävä puurivi /s -tekstillä on hankala toteuttaa teknisesti, koska kohdegeometriana sekä viiva että teksti.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräyskoodien yhdistelmiin ja kaavamääräyksen muodostamisen periaatteisiin liittyen.

Käsitteet tulisi avata aluksi yksikäsitteisiksi. Esimerkkejä kaivataan. Esimerkiksi käsitteiden Kaavamääräysryhmä ja Lisätiedon laji suhde jää epäselväksi.

Yleiset huomionne liitteestä 4.

Liitteen 4 mukana on syytä olla jatkossa ohje kohteiden hierarkiasta. Esim. korttelimerkinnän suhde käyttötarkoituksialueeseen ja sitovan tonttijaon tai ohjeelliseen tonttiin.

Värikoodit eri värijärjestelmissä (hexa, rgb, cmyk) olisi hyvä olla mainittuina kaikissa kohteissa. Liitteessä esitettyjen kohteiden väriä ei pysty nyt varmuudella tulkitsemaan. Esim. onko jokin viiva tarkoitettu mustaksi vai eri harmaan sävyiksi. Lisäksi värien vuorovaikutus voi saada aikaan vääriä tulkintoja ihmisluettavassa pdf-tulosteessa, koska värit näyttävät erilaisilta riippuen ympäristöstään. Toisin sanoen symboli merkkienselitteessä valkoisella taustalla ja kartalla muiden symbolien päällä tai vieressä ei näytä samalta. Onko värien erottumista sille tyypillisessä ympäristössä testattu? Esim. luo- tai pv-alueen vihreä tai sininen reunaviivan väri (s.12) sijoitetaan usein muun väripinnan päälle. Tulisiko näiden viivojen erottumiseksi luoda niiden ympärille puskurialue vai miten taataan viivojen erottuminen. Entä saako väreistä poiketa, jos väri tai kohde ylipäättään ei erotu lopullisessa kaavakartassa?

Viivoitetut alueet: esityksestä ei käy ilmi, mikä on viivoituksen suunta suhteessa aluekohteeseen. Esim. jalankululle varattu katu: Onko viivoitus kohtisuora katualueeseen nähden vai voiko se olla pohjois-etelä suunnassa tai muussa suunnassa? Viivoitetujen alueiden viivojen frekvenssiä ja viivanvahvuuksia ei ole määritelty. Ne pitäisi olla tiedossa, jotta eri viivoitukset eivät mene sekaisin.

Viivoitetun tai kuvioidun alueen sisällä olevan tekstin näkyvyys taustasta: miksi osassa kohteita (esim. sivulla 5 käpy: Jalankululle ja polkupyöräilylle varattu katu) tekstin ympärillä on laatikko, joka poistaa viivat altaan, ja osassa kohteissa ei näin ole, (esim. s. 14 käpy: Yleiselle jalankululle ja pyöräilylle varattu alueen osa)?

Miten pakottavat merkinnät saadaan eroamaan muista? Aiemmin nämä on esitetty alleviivauksilla, mutta nyt niille ei vaikuta olevan merkintätapaa.

Yleiset huomionne luonnoksesta ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittavien kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta.

Kaavamerkinnöissä tulisi olla kuvattuna merkinnän oikeusvaikutteisuus, merkinnän kuvaus ja siihen liittyvä suunnittelumääräys. Esimerkiksi MRL 128 §:n soveltaminen maa ja- ja metsätalousvaltaisten alueiden osalta jää nyt epäselväksi, sillä merkintöihin on tullut muutoksia.

Muut mahdolliset huomionne.

Asetuksen 1§ ja 2§ velvoittavat kaavan laatijan käyttämään asetuksessa määritellyjä koodeja ja esitystapaa. Voiko jatkossa kaavasta valittaa sillä perusteella, että se ei ole laadittu asetuksen mukaisesti? Ja mikä olisi tällöin sanktio? Voisiko kaavaan kohdistuva muutoksenhaku menestyä sillä perusteella?

Kaavatietomallissa kaavakohteiden hierarkian puute vaikeuttaa kaavatietomallin mukaisen tiedon käyttöä ja tietomallin omaksumista. Hierarkian puute ei tue valtakunnallisesti yhtenäisen kaava-aineiston syntymistä, koska kaavan laatijalla on hyvin paljon vapausasteita tiettyjen kaavakohteiden ja kaavamääräysten käytössä. Kaavamääräykset, jotka voidaan loogisesti liittää useaan kaavakohteeseen ovat omiaan aiheuttamaan epätietoisuutta. Tällainen esimerkki on kadunOsaJollaOnAjoneuvoliittymakielto, joka pitäisi voida liittää myös tonttiin eikä pelkästään katualueeseen.